



Güi SALDIRANER
EG Partner- SMMM, BD
www.eg-econsulting.com

1 Ekim 2023'te AB Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM-CBAM) Yürürlükte

Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması hakkında yönetmelik, 16 Mayıs 2023 tarihinde AB Resmi Gazetesinde yayınlanmıştır ve 1 Ekim 2023 tarihinde uygulamaya girecektir. İthalatçılar için ilk raporlama dönemi 31 Ocak 2024'te sona erecektir. AB bu yönetmeliği ilk etapta, üretimi karbon yoğun olan ve karbon kaçağı riski yüksek sektörlerden yapacağı **çimento, demir ve çelik, alüminyum, gübreler, elektrik ve hidrojen** gibi ürün ve ara malların ithalatlarına uygulayacak olup bu kapsam daha sonra genişletilecek ve AB ETS Sistemine dahil edilecektir.

SKDM'nin Amacı ve Hedefleri

AB, iklim hedeflerini yerine getirirken, kendisiyle birlikte tüm ekonomileri bu doğrultuda hizalamak istemektedir. Çünkü iklim krizi büyük bir küresel sorundur ancak tüm ekonomilerin işbirliğinde ve aynı önem derecesinde ele alındığında etkili çözümler elde edilir. Bu doğrultuda AB bir yandan kendi sınırları içinde karbon yoğun sektörlerde uyguladığı katı politikalar nedeniyle üretimin daha düşük iklim politikaları uygulayan AB dışı ülkelere yönelme ve yüksek emisyonlu ürünlerin ithal edilerek 'karbon kaçağı' oluşturma riskine önlem almak öte yandan bunu yerine getirirken AB içi şirketlerin rekabet gücünü de korumak amacıyla Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması'nı (SKDM) getirerek ilgili mevzuatı genişletmiştir. Sistem için, 2005 yılından beri uygulanan AB ETS'ye benzer karbon fiyatlandırma mekanizması modellenmiştir. Yani SKDM kapsamına giren ürünlerin ithalat aşamasında bir karbon fiyatlandırması yapılmasını öngörür. Özetle AB, bu kapsamda ithal edilen karbon yoğun ürünlerin üretimi esnasında salınan karbondan adil bir fiyat konularak, hem yerli üreticileri korumayı hem de AB dışı şirketleri daha çevreci yatırım ve üretime teşvik etmeyi ve bu doğrultuda emisyon azaltım hedeflerine daha hızlı ulaşmayı amaçlamaktadır.



Arka Plan ve Kapsam

SKDM ilk olarak, AB Komisyonu tarafından 14 Temmuz 2021 tarihinde 55'e Uyum Paketi içerisinde sunulmuştur. 'Fit For 55', AB'nin Paris Anlaşması hedefleri doğrultusunda yol haritası olarak belirlediği Yeşil Mutabakat'ın bir parçasıdır. Paket enerji, ulaşım, arazi kullanımı, vergilendirme ve iklim alanlarını içermektedir ve sera gazı (GHG) emisyonlarını 2030 yılına kadar (1990 yılı seviyelerine kıyasla) %55 oranında azaltmayı hedeflemektedir. SKDM bu doğrultuda, iklim değişikliğiyle mücadele etmek ve Üye Devlet'lerin rekabet gücünü koruma ve onları karbon fiyatlandırma politikaları oluşturmaya teşvik etmesi için getirilmiş bir düzenlemedir. Karbon yoğun ürünlerin ithalatını, iklim politikaları çerçevesinde, yerli ürün maliyetleri ile dengeleyerek, emisyonların düşürülmesi amaçlanmıştır. Karbon yoğun ürün ve malları içeren mevcut içerik genişletilecektir. Ayrıca açık deniz tesislerinde karbon kaçağı riskini önlemek üzere; sabit veya yüzer yapı, yapay ada, AB gümrük bölgeleri olan Üye kıta sahanlığı ya da münhasır ekonomik bölgedeki kıta sahanlığı veya buraya ait bölgenin Birlik gümrük bölgesine komşu diğer yapılarıdaki mallara veya bu mallardan üretilmiş ürünlere SKDM'nin uygulanması için gereklilikleri belirlemesi için Komisyona yetki verilmesi de öngörülmektedir.

Süreç aşağıdaki şekilde ilerlemektedir:

• 14.07.2021	Teklifin AB Komisyonu tarafından sunulması
• 15.03.2022	AB Konsey'i yaklaşımı benimsedi
• 22.06.2022	AB Parlamentosu SKDM teklifini kabul etti
• 10.05.2023	SKDM Yönetmeliği imzalandı
• 16.05.2023	Resmi Gazetede yayınlandı
• 17.05.2023	Yürürlük tarihi
• 01.10.2023	Uygulama tarihi
• 31.01.2024	İlk raporlama tarihi sonu
• 01.01.2026	Tam yürürlük tarihi

01 EKİM 2023

Öncelikli Ürün&Ara Mal:

Çimento
Demir ve çelik
Alüminyum
Gübreler
Elektrik
Hidrojen

İlk Raporlama 31 Ocak 2024

31 ARALIK 2025

Ödeme ve Kapsamın Genişletilmesi

2026-2034

AB ETS Sistemine Aşamalı Dahil Edilmesi

Geçiş Dönemi Gereklilikleri Nelerdir?

AB Komisyonu önerisiyle, **1 Ekim 2023 ile 31.12.2025** tarihleri arasındaki dönem sisteme geçiş dönemi olarak tanımlanmıştır. Bu aşamada ithalatçılar herhangi bir ödeme yapmadan SKDM kapsamındaki mallara ait emisyonları raporlamak zorunda kalacaklardır. Bu aşama daha çok sistemi anlamak, doğru beyanda bulunmak, veri oluşturmak ve buna istinaden sertifikaların teslim edilmesini sağlamak amacıyla tasarlanmıştır.

İthalatçılar, ithal ettikleri karbon yoğun ürünlere ödeme veya düzeltme yapmadan, ürüne ait sera gazı emisyonlarını **raporlama** yapmaları gerekmektedir. Bu aşamada ücretsiz tahsisatlar devreye girecektir. Bu tahsisatlar, ithalatçının beyan ettikleri emisyon miktarına istinaden hesaplanacaktır. İthalatçılar önceden, **SKDM sertifikalarını** Komisyondan alabileceklerdir. Bu sertifikalar, ithalatçının beyan ettiği emisyonlara uyumlu ve ilgili dönemdeki ithalatlarını karşılıyor olmalıdır. Raporlamalar üzerinden beyan edilen emisyonların doğruluğunun kontrolünü yapacak olan Komisyon gerektiğinde ilgili gümrüklerden de bilgiler alacaktır.

Raporda olması gerekli bilgiler kısaca:

- ✓ Ürün, tesis, menşe ülke bilgisi. Her bir ürünün miktarı. Ürüne ait detaylı elektrik (megavat saat) ve diğer ürünler için ton değerleri
- ✓ Her bir ürün için gömülü emisyon miktarları
- ✓ Her bir ürün için dolaylı emisyonlar (yayınlanacak uygulama yönetmeliğine göre)
- ✓ Üründeki net karbon emisyonu (Menşe ülkede ödemiş, ödenecek, telafi vs sonrası)

Son olarak üçüncü taraf sera gazı doğrulama firmalarından geçiş aşamasında doğrulama hizmete gerekmeyecektir. Geçiş döneminde SKDM, öncelikle karbon yoğun ürün ve ara mallar için uygulanacak olup, kapsam daha sonra genişletilecektir. Aşamalı olarak devreye girecek olan genişletilmiş kapsam ileride ETS'ye dahil sektörlerdeki emisyonların %50'den daha fazla emisyon yakalaması öngörülmektedir. Uygulamayla ilgili yeni kurallar için yönetmelik beklenmektedir.

Özetle, tam uygulamaya başlamadan önce, sistemin işleyişi, gerekli hazırlıkların yapılması, verilerin toplanması, aksaklıkların belirlenerek giderilmesi ve öğrenmenin derinleştirilmesi kısaca SKDM sistemine uyum sağlamak ve doğru beyanların oluşmasına olanak sağlaması açısından önemli bir süreçtir.

Tam Uygulamaya Ne Zaman Geçilecek?

SKDM'nin, uyum dönemi tamamlandıktan sonra, **1 Ocak 2026** tarihinde tam uygulamaya geçilecek olup **AB ETS Sistemi kapsamına** alınacaktır. SKDM'nin aşamalı olarak AB ETS'sine dahil edilmesi ve ücretsiz tahsisatların devre dışı bırakılması eş zamanlı olacak şekilde tasarlanmıştır. Bu dönemde kapsamdaki ürünlerin ithalatı sadece yetkilendirilmiş SKDM yükümlüsü tarafından yapılacaktır. (AB'de yerleşik) İthalat işlemlerini ise doğrudan veya dolaylı temsilciler (Gümrük müşavirleri) tarafından yapılması mümkün olacaktır.

Bu aşamada;

- İthalatçılar, SKDM kapsamında malları ithal ederken karbon sertifikaları satın almaları gerekecektir. İthal edilecek ürünlerdeki gömülü karbon emisyonları için belirlenecek fiyat, yerli üretimin yani AB'nin karbon fiyatlandırma kuralları dahilinde üretilmiş ürünün karbon fiyatından eşit olacaktır.
- İthal edilecek ürün, bulunduğu ülkede benzer bir sistem (ETS) kapsamında ise AB ETS'den muaf olacaktır. AB ithalatçısı, üreticinin bu durumu beyan ettiği takdirde, ilgili maliyetten düşülecektir.
- Bu sebeple SKDM'nin AB dışı ülkelerde, karbon maliyetlerinin azaltılması yönünde çevreci aksiyonlar almalarını teşvik etmesi öngörülmektedir.

Her ne kadar, SKDM'ye tabi ürünler için gereklilikler AB İthalatçıları tarafından yerine getirmesi gerekse de, İthalatçılar; gömülü emisyonların raporlanması ve izlenmesi ve 2026 yılı itibarıyla doğrulanması hususlarındaki tüm bilgiyi üreticisinden isteyeceklerdir. Dolayısıyla ilgili malları üreten ihracatçıların bu süreçte kapsam 1,2,3 emisyonlarını tüzük çerçevesinde ele almaları gerekecektir. Ayrıca ihracatçıların, AB'de yerleşik ithalatçıların SKDM beyan yükümlüsü yetkisi alıp almadığını 2025 yılı içinde kontrol etmesi önem arz etmektedir.

Dünyada SKDM ile ilgili gelişmelere göz attığımızda, Kanada ve Japonya gibi ülkelerde benzer mekanizmanın planlandığı, IMF ve OECD'nin ise sera gazı emisyonlarının azaltılması kapsamında uluslararası aksiyonları nasıl destekleyeceği konularında çalışmalar yaptığı bilinmektedir. Ayrıca Kaliforniya'da hali hazırda bazı elektrikli ürün ithalatlarında bu mekanizma uygulanmaktadır.

SKDM Nasıl Çalışacak?

AB Komisyonu, varılan anlaşmaya göre SKDM sisteminin doğru şekilde işlemesi, Üye Devletlerin yetkili makamları arasında koordinasyonun sağlanması amacıyla AB Komisyonu tarafından yürütülmesine karar verilmiştir. Dolayısıyla Komisyon, tüm süreçleri aktif olarak yönetecektir.

SKDM, AB ETS sistemine benzer şekilde işleyecektir. İthalatçılar SKDM sertifikaları satın almaları gerekecek olup, sertifikaların **fiyatı** ise, AB ETS tahsisatlarının (salınan CO₂'nin € / tonu cinsinden) haftalık ortalama açık artırma fiyatı baz alınarak hesaplanacaktır. SKDM sertifika alabilmeleri için ithalatçıların bireysel veya temsilci aracılığıyla kayıt olmaları gerekecektir. SKDM kapsamındaki ürünleri AB'ye ithal etmek isteyen ithalatçılar, her yıl 31 Mayıs'a kadar önceki yılda AB'ye ithal edilen mal miktarını ve bu mallardaki gömülü emisyonları beyan etmek zorundadır. Aynı zamanda bu emisyonlara karşılık gelen, Komisyondan önceden satın aldıkları SKDM sertifikalarını da teslim etmeleri gerekmektedir. İlk defa 2026 yılı için teslim edilecek olan SKDM sertifikaları süre sonu 31 Mayıs 2027'dir.

SKDM'yi AB ETS'den Ayıran Bazı Özellikler:

- AB ETS ve SKDM ortak sera gazı azaltım hedefleri olan ve benzer işleyişlere sahip olsalar da emisyonlara belirli bir üst sınır koyan AB ETS'den farklı olarak SKDM, ithal edilen malların miktarlarını doğrudan sınırlandırmadan karbon yoğunluğunu ele almaya odaklanmaktadır.
- SKDM'yi AB ETS'den ayıran diğer özellikleri ise, sertifikalara ait fiyatlandırma, sertifikaların ticareti ve geçerlilik süreleridir. Çünkü SKDM'de öncelik bir karbon ticareti olmasından çok karbon kaçağını önlemede daha etkili olması ve sürekliliğin sağlanmasıdır.
- Aynı zamanda idari ve operasyonel olarak daha esnek olması KOBİ'ler için pozitif bir ayrıntı olarak görülebilir.
- Bunun dışında SKDM'nin etkili olabilmesi için, AB ETS ile yakın fiyatlar olması gerektiği öngörülmüştür. Dolayısıyla AB ETS tahsisatları ihale yoluyla fiyatlandırılırken, Komisyon SKDM'yi AB ETS'nin haftalık ortalamasının alınmasını uygun görmüştür. Bu şekilde ithalatçıların fiyat dalgalanmalarından faydalanmaları sağlanmıştır.
- AB ETS belirli üretim süreçleri ve faaliyetleri içerirken, SKDM ilgili mal ithalatlarına odaklanmaktadır.
- Yönetmelik, SKDM sertifikalarının sayısına AB ETS gibi tavan koymaz. Bunun nedeni, fiyatın EU ETS'deki fiyat gelişimini yansımaları sağlamak ve karbon kaçağını önlemektir. Ticaret ve taşıma imkanlarının sınırlandırılması, SKDM'nin etkinliğini korumak ve işletmelere adil muamele sağlamak amacıyla yapılmaktadır. Ayrıca, ithalatçıların maliyetlerini optimize etmelerine izin vermek için yetkililerce fazla sertifika satın alma imkanı sağlamayı öngörmüştür.

SKDM Sertifikalarının Fiyatı Nasıl Belirlenecek?

Yönetmeliğe göre;

- Komisyon fiyatı yönetmelikteki prosedürlere uygun olarak ilgili takvim haftası

için, açık artırmadaki AB ETS tahsisatlarının kapanış fiyatlarının ortalamasını alarak hesaplayacaktır. İhale olmayan bir hafta varsa, son ihale baz alınır.

► Belirlenen bu ortalama fiyat, sonraki haftanın ilk iş günü ilgili web sitesinde yayınlanır ve bütün hafta için bu fiyat uygulanır.

- Komisyon ortalama fiyatı belirlemek için öngörülen metodolojinin

uygulanmasına veya yayınlanması için pratik düzenlemeler konusunda uygulama düzenlemeleri kabul etme konularında tek yetkili merciidir.

SKDM'ye Tabi Emisyonlar ve Emisyon Hesaplamasının Kapsamı Nedir?

2003/87/EC sayılı Direktifin Ek I'inde belirtildiği üzere, SKDM'ye dahil sera gazı emisyonları karbondioksitin yanı sıra nitroz oksit ve perflorokarbonlar da içerir. Buna göre emisyon hesabında karbondioksitin yanında, alüminyum için perflorokarbonlar, gübreler için nitroz oksitin hesaplanmasını gerektirir.

SKDM ilk etapta ithali gerçekleşecek olan ürün ve mallardaki doğrudan emisyonlar hesaba alınsa da bu içerik bazı ürünlerde dolaylı emisyonları da hesaba dahil edecektir. Bilindiği gibi dolaylı emisyon, kapsama giren malların üretimdeki elektriğin üretimi esnasında oluşan emisyonlardır. Bu kapsamda dolaylı emisyonların kapsama dahil edilmesi çevre ve iklimle mücadelede etkin sonuçlara doğuracağı öngörülmektedir. Ancak elektrik konusunda farklı mali önlem içeren ürün olduğunda başlangıçta bunlar için dolaylı emisyonların hesaba katılması öngörülmediğinden, ilk etapta demir-çelik, alüminyum ve hidrojen (EK1-A) için gömülü emisyon hesabında dolaylı emisyonlar hesaba katılmaz. Geçiş döneminde dolaylı emisyonların hesaplamasına yönelik metodolojinin belirlenmesi beklenmektedir. Başka bir deyişle, geçiş döneminden sonra sera gazı emisyonlarının hesaplamasında çimento ve gübre ürünleri ile aglomere demir cevherleri gibi ürünlerdeki **dolaylı** emisyonların bu esnada belirlenecek bir yöntem ile emisyon hesaplamasına dahil edileceği yönünde düzenleme beklenmektedir.

Yaptırımlar Nelerdir?

Bu kapsamda gerek uyum gerekse tam uygulama aşamalarında ithalatçılar tarafından yerine getirilmesi gereken yükümlülükler yukarıda yer verilmiştir. Bu gerekliliklere uyulmadığı takdirde yaptırımlar uygulanacaktır. Gelişmeye açık olan yönetmelikte bazı cezalara ilişkin olarak şu hususlara yer verilmiştir:

1. İthalatçılar her yıl 31 Mayıs'a kadar teslim etmesi gereken önceki yıl ithalatındaki mallara ait gömülü emisyonlara karşılık gelen her bir SKDM sertifikalan teslim edilmediğinde ceza ödemekle yükümlüdür. Ceza, 2003/87/EC sayılı Direktifin 16(3) maddesinde belirtilen fazla emisyon cezası ile aynı olacak ve eşyanın ithal edildiği yılda geçerli olan Direktifin 16(4) maddesine göre artırılabilecektir.
2. Yetkili SKDM beyan sahibinin, yükümlülükleri yerine getirmeden farklı bir kişi tarafından Birlik gümrük sahasına mal çekilmesi yasaktır.
3. Cezanın ödemesinin yapılmış olması, teslim edilmesi gereken SKDM sertifikalarından muaf tutmamaktadır.
4. İlgili tarihte ödenmeyen cezalar, Üye Devletin yasaları çerçevesinde tahsil edilecektir.

Kaynakça:

- 1- European Commission -Carbon Border Adjustment Mechanism-Official Journal of the European Union https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2023.130.01.0052.01.ENG&toc=OJ%3AL%3A2023%3A130%3ATOC
- 2- European Commission -Cor Carbon Border Adjustment Mechanism https://taxation-customs.ec.europa.eu/carbon-borderadjustmentmechanism_en#:~:text=On%2010%20May%202023%2C%20the,EU%20on%2016%20May%202023
- 3- European Parliament - Establishing a Carbon Border Adjustment Mechanism- 10 May 2023REGULATION (EU) 2023/956 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCILof 10 May 2023 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32023R0956>
- 4- European COUNCIL -Council agrees on the Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM) <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/15/carbon-border-adjustment-mechanism-cbam-council-agrees-its-negotiating-mandate/>
- 5- European Commission - MEMO- 10 May 2023- Questions and Answers: Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM) https://taxation-customs.ec.europa.eu/system/files/2023-05/20230510%20Q%26A%20CBAM_0.pdf
- 6- White & Case - March16,2023-The EU Agreement on a Carbon Border Adjustment Mechanism <https://www.whitecase.com/insight-alert/eu-agreement-carbon-border-adjustment-mechanism>
- 7- T.C. Ticaret Bakanlığı - AB Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması <https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/yesil-mutabakat/ab-sinirda-karbon-duzenleme-mekanizması>

Sonuç

AB, 2050 net sıfır hedefinde çok kararlı ve Yeşil Mutabakat kapsamında, birbirini tamamlayan ve gittikçe sıkılaştıran düzenlemelerle kendisiyle birlikte tüm ekonomileri buna zorlamaktadır ve ilk sınavını 2030'da test etme şansı bulacaktır. Geçiş aşaması olan 2030 'da emisyonların 1990 yılına göre %55 oranında azaltım hedefi başarılı olmazsa, daha sıkı şartlara maruz kalınacaktır. İşte sürdürülebilir ekonomiye geçiş süreci olan 2030/2032 tarihine kadar tüm ekonomilerin ve dolayısıyla işletmelerin geride kalmamak ve devamlılıkları için Çıkarılan direktifler çerçevesinde yol haritalarını bir an önce oluşturmaları gerekecektir.

Bu yönetmelik yukarıdaki çerçevenin en somut örneğidir. Tam uygulamaya 2026 yılından itibaren geçilecek ve 2030 hedeflerini güçlendirmeyi taahhüt etmektedir. İhracatçıların net olarak ulaşması gereken hedef, SKDM kapsamında ürünlerin üretiminde AB'deki üreticilere kıyasla onlardan daha iyi emisyon performansı göstermek üzere, emisyonlarını azaltmayı hedeflemelidirler. (kapsam 1,2,3) Geçiş sürecine ayak uyduramayan sektör/ işletmelerin sürdürülebilirlikleri risk altında olacaktır.